

ד"ב

(הבלונדיני הגבוה)



פרשת
חיים וקרב
של
לוחם חרות ישראל

הוצאת סלם

ד"ב

(יעקב גרנק)

פרשת חיים וקרב של לוחם חרות ישראל

(שנה לנפלו בכבוש עוג'ה-אל-חפיר, כ"ד כסלו תש"ט)

הוצאת "סלם"

קינה על הסיקריק והוא סרן לב בצבא ישראל

צאינה ובקינה בנות ציון לסיקריק
לשודד הקורן... ששנאוהו אחיו
שזקה להגיץ אל מה שזקסך
בצאתו אז לשדוד לחרות ישראל
והוא סרן לב חלל שנה כבוד.

הוא היה גזע אש אשר כל מימיהם
של כל משנאיו לא יכלו לכבות.
עד באו אש באש אי בכפר הנגבי
והוא סרן לב בצבא ישראל
ושקע בדמדום שם ולילה ברד

או נפל כפרזל מהתוף אל החול
וקצן... וכרכוהו בבד הלך
והוא גבור ישראל בארמת ישראל
ופיות משנאיו שתוקים.. דומיה.

צאינה ובקינה בנות ציון לסיקריק
אם לא כמנהג אחיותיך לפנים
נהגתן בסיו: לא קלצתן לו זרים.
אחיותיך בימי קדם אהבו גבורים.

פרשת חיי'ו

פרק ראשון

יעקב

יעקב גרנק נולד בשנת תרפ"ג (1923) בלודו. בליל תשעה באב נתבשר אביו כי נולד לו בנו בכורו. והוא יושב אותה



שעה בבית הכנסת ואומר קינות על התורבן. לפי אגדת ישראל משיח נולד בתשעה באב. אמנם משיח טרם בא לישראל. אך

מרפדי־דרך־כגופם באו גם באו, ויעקב היה ללא ספק אחד מסוללי הדרך למשיח ישראל.

אביו סוחר אמיד היה בלודן. הבן יכול היה לגדול בבית אבא בלי „בלבול מוח“ של אידיאלים ותנועות, אבל מעוררו היה בו ביעקב דם רותח ודוחף. ובאותן שנים היתה רק תנועת נוער אחת בפולין, מהפכנית־לאומית, תנועת בית־ר. בשנות השלושים בפולניה גדלה בית־ר במהירות עצומה. רכבות בני הנוער מהעיר ומהעירה, מכל מעמד כלכלי, ומכל דרגת השכלה, נהרו למסגרת שחרתה על דגלה את דבר „שקט הוא רפש“ של ראש בית־ר. רבים רבים כבר הרגישו את האדמה רועדת מתחתם. אך לא כולם היו מוכנים להוציא מסקנות מהרגשתם זו. ההצטרפות לבית־ר פירושה הוא: להוציא מסקנות. כמובן שרובו של נוער בית־ר היה משכבות הדלות היהודית. בני האמידים עוד היו באשליות מה, עוד נדמה היה להם שיש מה לאבד. יעקב היה מבין המעטים שניתק עצמו מחיי הנוחיות המשלה והמפתה. שתי תכונות נפש אלו ניכרו בו מתחלתו: לא לפחד מפני אש האויב מפנים ולא להכבל על ידי כוחות שמרניים ואיגואיסטיים מאחור.

בשנת 1935 הוא מצטרף עם קבוצת נוער מגימנסיה שוויצר לבית־ר. ותכונותיו החברתיות מבליטות אותו מיד מבין חבריו. עליו ותקיף, תמיד בראש. הוא יוצא למחנה קיץ של התנועה, מצטיין כספורטאי, לומד קצת עברית. בימי פעולותיו במחתרת לא היה יעקב מדבר על אנגלים. הוא היה אומר תמיד „גויים“. כי כך קראו היהודים בפולין את כל עולם השנאה הבינלאומית לעם העברי. התנגשות ראשונה עם ה„גויים“ — אירעה לו ליעקב בימי מחנה קיץ של בית־ר בשנת 1936. הוא ספג מכות... בשנת 1936 נכנס לתאי הארגון הצבאי הלאומי שקם אז מתוך בית־ר בפולין. יעקב מתכונן לעליה ביחד עם חברו ברוך

שיחד עמו נכנס לבית"ר ויחד עמו חי ולחם כל השנים הקשות והיפות שבאו אחר כך.

1939. מלחמת העולם חוסמת את הדרך בפניו ובפני רבבות ביתרים.

יעקב איננו בגיל הגיוס. אבל יעקב איננו מחכה לצו הגיוס. הוא רק בן שש עשרה והוא נמצא בין מגיני ורשה כמתנדב. וכך היה מעשה: הוא עם חברו עוזבים את לודז' בימים הראשונים אחר פרוץ המלחמה והולכים לורשה. על גשר אחד מגשרי הויסלה הם רואים קצין פולני. הם אומרים לו שברצונם להתנדב למלחמה. הוא אינו רוצה לקבלם. אך הם מצליחים לשכנע אותו. הם מתמנים לשלישיו של מפקד פלוגה. משתפים אותם בפעולת התקפה שתפקידה להקים מגע עם יחידות צבאיות מחוץ לורשה. יעקב מתבלט מיד והוא נכנס ליחידת קומנדו. צריך לגלות קן של מכונת יריה גרמנית. יעקב מתנדב. זוהי פעולה מסוכנת של אדם יחיד. זוהי פעולה לפי אפיו של יעקב. הוא מבצע אותה. הוא מגלה את קן האויב. ומחסל אותו. אחר כך הוא משתתף ביחידות הגנת ורשה בקרב כידונים. יחד עם חברו ברוך נשבה. במחנה השבויים הגדול מחביאים אותם כי את המתנדבים היו הגרמנים מוציאים להורג. בשעת הובלת השבויים לגרמניה, קופצים השנים מהרכבת מסביבות העיר זגירש והם מגיעים ללודז'. אחרי ארבעה שבועות הם מחליטים לעבור לאזור הסובייטי וזוים לכיוון לבוב. שם מכינים תכניות לעבור את הגבול הרומני. בינתיים יעקב עוסק במסחר ברחוב. פעם נאסר על עסק זה ו...ברח דרך החלון יחד עם הסחורה.

הם מנסים לעבור את הגבול הרומני ונתפסים. חוזרים ונשארים זמן מה בסטניסלבוב. שם הם באים במגע עם קבוצת בית"רים ומתכוונים לפרוץ את הגבול. קבוצה ראשונה היוצאת

בדרך זו הצליחה בנשק קל ורמונים להתפרץ ולעבור. אבל זה גרם להחמרת השמירה. הפרוֹז'קטורים מאירים כל מטר אדמה. אין תקוה. רבים מתחילים לחזור לאזורי הכבוש הגרמני. מפי שני בחורי השומר הצעיר נודע להם לשני הבית"רים כי בארץ ישראל הוקמה מדינה עברית, וייצמן הנשיא וז'בוטינסקי מיניסטר המלחמה. זה נראה לכולם כדבר מובן מאליו ורבה השמחה בלב. בינתיים נפתח צהר לתבה הסגורה. וילנה נמסרה לידי הליטאים. מוילנה אפשר יהיה לצאת. עד לידה נוסעים השנים ברכבת. מכאן מתחילה פרשת הברחה איומה. זה היה חורף מהחריפים ביותר בשנים האחרונות. הם עוברים מאה ועשרים קילומטר ברגל. המבריחים פשוט גוזלים מהם את בגדיהם. כי אין להם כסף בכמות מספקת. בוילנה נעצרו על ידי שוטרים, כי לא ידעו לתת הסברה ברורה מאין באו ולאן הם הולכים. למחרת היום שוחררו.

בוילנה הליטאית היתה בית"ר תנועה מותרת. יעקב נכנס כמובן למסגרת. נפתחות אפשרויות לעליה בדרך „עלית הנוער“, אך הבעיה העיקרית היא המעבר דרך רוסיה. בינתיים עובדים, נתמכים על ידי הג'וינט ומתכוננים לתפקידים המחכים בארץ במסגרת תאי הארגון הצבאי. אך הנה בא הקץ לעצמאותה של ליטא. רוסיה אמנם נתנה מתנה לליטא. את וילנה, אבל במתנה זו לא שמחו הליטאים זמן רב. ליטא כולה נכבשה ע"י הצבא האדום. לנוער הציוני בכלל ולבית"רי בפרט באו ימים קשים. על כל פנים אין לקיים יותר את המסגרת. יעקב יוצא לעירייה סמוכה. נימצ'ין לעבודה. אחר כך הוא חוזר לוילנה ומתקבל לבית ספר טכני. לומד מכונאות ומסגרות. הפולנים רוצים להכניס אותו למחתרת שלהם, אך כמובן שלא על מחתרת כזו חלם יעקב. אמנם אין המשטר הסובייטי נעים ביותר למי שהוא ציוני ובית"רי, אבל להלחם בו בגולה? לא

לכך חונך. אך הנה קרה הנס הגדול, רוסייה הסובייטית, — לא ברור למה ומאילו סבות — נתנה לצאת מגבולות ליטא לכמה אלפי פליטים. יעקב וברוך מקבלים ויזות ליציאה על סמך הרשימות לעליה ממכסת עלית הנוער. כשבוע ימים הם שוהים במוסקבה ומבקרים בה. מזועזעים הם הגלויים האלמים של געגועי היהודים לארץ ישראל. אין מעיזים כמובן לבטא את הגעגועים האלה בקול. אין הלב מגלה לפה.

אחרי שהות בטורקיה (בעיירת הנמל מרסינה), מגיע סוף סוף יעקב למחוז חפצו. ערב פסח תש"א הוא דורך על האדמה הזאת שעליה הוא עתיד לשפוך את דמו. אליה חלם ועליה לחם. מחיפה הוא נלקח על ידי נציגי בית"ר ישר לגרעין הנוער לראש פנה. מתוך רמזים ולחישות נודע לו עוד במרסינה, דבר הפילוג בארגון הצבאי הלאומי. ורק כאן נודע לו הכל במפורש. יעקב בורח מראש פנה, בא לדרום. מושבות הדרום היו מבצרים של אנשי יאיר. כאן בא יעקב במגע ישיר ראשון עם התנועה, שאז עוד נקראה ארגון צבאי לאומי בישראל. כשהוא חוזר אחר זמן לראש פנה, מכניסים אותו ל"ארגון הצבאי הלאומי בארץ ישראל" מיסודו של דוד רזיאל. אך יעקב כבר בא נדבק מרוחם של אנשי יאיר. הוא עוזב סופית את ראש פנה ובא לתל-אביב. מקבל עבודה במסגרות וב..הדבקת כרוזי לח"י. הכרוז הראשון הוא על הפעולה ברח' יעל.

אחרי פרשת יעל באו הימים השחורים ביותר לתנועת לח"י. ברחוב דיזנגוף נרצחו ונאסרו טובי עוזריו של יאיר. כעבור שבועיים נרצח גם יאיר. אנשי לח"י מתהלכים קבוצות קבוצות מיותמים. אובדי דרך. באותה תקופה יעקב נקלע לקבוצה שנודעה אחר כך בשם "אנשי טוביה". מחוסר קשר אין יעקב יודע שלא זהו ההמשך האירגוני והאידיאולוגי. רק אחר שנפגש עם יעקב טונקל (מזל) הוברר לו המצב. מזל נמצא

אז בנוטרות והוא מכניס גם את יעקב לתוכו. הוא נמצא זמן
מה ב"כפר ילדים", אחר כך הוא עובר לכפר החורש.
כאן הוא מזדמן עם לאה שהוא עתיד לשאתה. למזלו אין
הוא צריך לקרוע את לבו לשניים. בין אהבתו לאשה ונאמנותו
למחתרת. אף היא עמו במלחמת החרות.

שנה וחצי הוא משרת בנוטרות. ואף שם כבכל מקום —
מן המוכשרים ביותר. מן האהובים ביותר.

אך בינתיים לח"י עומדת שוב על רגליה. דרושים כוחות
חדשים וביחוד כאלה שפניהם אינם מוכרים ביותר ברחובות
הארץ. יעקב מקבל הוראה לעזוב את הנוטרות. כיצד עושים
זאת? הוא מביים שורה של שערוריות מביא לידי מכות.
לממוניו קשה להבין כיצד בחור נחמד זה הפך לפרא אדם. אך
היחסים הם כבר מתוחים כל כך שאי אפשר להחזיקו. משחררים
אותו.

חסל סדר יעקב גרנק. נפתחת הפרשה השניה בחייו
והמפוארת בחייו. דוב. עמוד החוץ של מחלקת הפעולות
בלח"י.

פרק שני

דוב

עשרים שנות החיים שעברו עליו עד כה לא היו כולן אלא
כעין הקדמה והכנה לקראת אותו פרק נפלא אשר שמו: דוב.
היו במחתרת גבוהים ממנו בפיקוד, היו ותיקים בתנועה, אבל
לא היה שני לו. בפופולריות. ברחוב הוא הפך להיות אגדה.
בשורות הוא היה יותר מאגדה. יש תוספת מסתורין המעוררת
ענין אצל האנשים. אך בקרבנו לא היה כל מסתורין מסביב
לדוב. גלוי לב כגלוי פנים. נדמה שהוא היה אחד המעטים

מצמרת-המחתרת שלא עשה דבר כדי להסוות את פניו. ואילו נסה לעשות לא היה מצליח. לו היה עוטה עור אחר. אפיו היה מבקיע כל עור. דרך דבורו, דרך הילוכו. כדי שאדם יוכל להסוות עצמו צריך להיות בו משהו לא פרסונלי. דוב חסר היה



צד אי-פרסונלי כזה. היה בולט הן בגבהו, הן במראהו, הן בהתנהגותו ואם לא נפל בחלקו לאבד שנים בבתי סוהר ומחנות ריכוז, הרי זה בעיקר הודות לעוז רוחו שלא פעם מילט אותו מצרה.

כשעזב את הנוטרות אחרי הצלחת ההצגות שלו, בא לתל-

אביב וצורף למחלקת הפעולות. והימים היו ימי תחילת היריות ברחובות. לוחם החרות אלישע נפל מיריות בריטים ברחוב מזא"ה. נערכו פעולות נקם. שוטרים וחילים בריטים הותקפו ברחובות העיר. באחת הפעולות האלו השתתף דוב ובפנת יהודה הלוי—מזא"ה ירה ופגע פגיעת מות בקצין בריטי.

באותה תקופה עבד זמן מה ב"לודויה". זה הציל אותו פעם כשנעצר על ידי שני שוטרים, אשר שאלוהו למקום עבודתו. הוא מסר להם את "לודויה". הם רצו להוכיח אם אכן כן הוא, והובילו אותו לשם. אולם דוב לא רצה לסמוך על חסדי "לודויה" למרות העובדה שהוא היה יליד לודו' ובדרך דחף את שני השוטרים דחיפות עזות עד שהתהפכו, קפץ מהמכונית ונעלם בפרדס.

ביחס לתקופת הפעולות התכופות בשנת תש"ה, היתה שנת תש"ד שנה של פעולות מעטות. חוכנו פעולות מעטות אך חשובות. גם מספר האנשים והציוד מאותו זמן התאימו יותר לכך.

הפעולה הגדולה מסוג זה היתה ההתנקשות במק-מייכל. כמובן שדוב משתתף בה. הוא אחד הפועלים המניחים את חוטי הטלפון. הוא עבד פעם במלאכה זו בהיותו בראש פנה. הניח קוי טלפון יחד עם אוסטרלים לפני הפלישה לסוריה. כזכור נכשלה פעולת הנציב. הוא רק נפצע קל.

אחר הפעולה אורגן קורס לחמשה אנשים. הקורס התקיים בצריף ברמת הדר בשרון. האנשים אומנו לפעולות גרילה, חבלה וקבלו שעורים בטקטיקה. דוב מצטיין בקורס.

זמן מה אחר כך יכול היה דוב להוכיח אם אכן למד משהו בקורס, אך לא ניתן לו. היה הדבר בפעולה לפיצוץ גשרים על יד יבנה. הפעולה היתה בפיקוד איש אצ"ל. כשהאנשים התקרבו לגשר הקטן הופיע טנדר עם שוטרים. הריפליקטור האיר על

הבחורים הזוחלים. הם נתגלו. השוטרים המבוהלים הועיקו עזרה בעזרת רקיטות. מפקד האצ"ל החליט על נסיגה. דוב היה מפקד עמדת הפורצים. הוא בקש רשות ממפקד הפעולה להתקיף את משמר השוטרים ולחסלו, אך ההוא לא הרשה לו. לאחר כך הביע המפקד את תמהונו לעצם ההצעה הנרועת.

בחג המולד 1944 נערכה פעולה לרכישת נשק במחנה הצבאי בתל-ליטווינסקי. הכוונה היתה לפעולה "שקטה". להתגבר על משמר הכושים. לנצל את אוררת החג, את העדר הבריטים או את שכרותם ולהוציא את הנשק מהמחסן. דוב הוא סגן מפקד הפעולה. בחלקה הראשון הצליחה הפעולה. הבחורים חדרו בשקט לתוך המחנה. בלבוש אנגלי עם בקבוקים ביד העמידו פני שכורים וניסו לשכר גם את הכושי, שעמד על יד המחסן. אך כנראה שהכושי לא היה רגיש ביותר לקוניק. ניסו להשתיק אותו בדקירה. אך גופו החסון עמד גם בדקירות והוא שאג שאגת חרדה. חוסלה התקוה לפעולה שקטה. דוב נתן את פקודת הנסיגה. מפקד הפעולה לא הספיק לשנות את הפקודה הזו. אי אפשר לדעת כמובן כיצד היו מתפתחים הענינים אלמלא פקודת הנסיגה, על כל פנים נחשב לו הדבר לדוב ככשלון.

כשלונות כאלה תוצאות שונות להם^ו אצל אנשים שונים. יש והם מחסלים בן אדם לתמיד ויש שהם מחשלים אותו. היו בנסיגות המחותרת דוגמאות לשני הדברים. לדוב שמש כשלון זה דרבן, ומהר מאד כפר עליו.

יומים אחרי הכשלון בתל-ליטווינסקי בוצעה פעולת התקפה על ס. אי. די. בירושלים, יחד עם האצ"ל. דוב שוב בתפקיד סגן מפקד הפעולה וראש הפורצים. הוא עצמו פורץ את השער כשהוא ממטיר אש ממקלע שבידו השמאלית. החבלנים שמים את חמר הגפץ. דוב לא הספיק להתרחק ונשמע קול נפץ אדיר.

דוב נפצע מהדף האויר. קבל שטף דם פנימי, אך לא שם לב למצבו. נתן פקודה „קדימה“! והסתער. חסל קצין בריטי שיצא נגדו. החבלנים הכניסו את מטען החמר העיקרי בפנים החצר ורק אז החלה הנסיגה. בנסיגה מפתיע אותם שוב קצין בריטי מאחורי קולנוע. הקצין שולף אקדה ויורה ישר בדוב. דוב מספיק עוד לענות באש והורג את הקלגס. באותה שעה כבר תקוע כדור בחזהו של דוב...

והיה הדבר בחודש דצמבר.

דוב הועבר לשרון להבראה. הכדור הבריטי הראשון לא יכול לו. כעבור זמן ניתן לו לדוב לנקום את נקמת לוחם החרות שמואל אשר נפל לידו באותה פעולה על סי.אי.די. בירושלים, ואת נקמת דמו הוא שנשפך. ברחוב הירקון בלב תל-אביב חונה לו בחוצפה מחנה קלגסים בריטיים. דוב משתתף בפעולת-ההתקפה על המחנה, בה נפלו רבים מהקלגסים וגם נשק גלקח.

וגם את הכשלון בפעולת הרכישה בתל-ליטוינסקי ניתן לו לדוב לנקום. שוב כסגן מפקד הפעולה וראש הפורצים הוא מבצע את פעולת הרכישה המוצלחת בחולון. גם הפעם נזדמן כושי מולו כשהוא התפרץ לחדר המשמר. הכושי כוון את רובהו מולו אך הוא הספיק לקפוץ החוצה ונתן פקודה להטיל רמונים פנימה. בינתיים נאסף הנשק ודוב היה בראש הקבוצה שיצאה עד הרכוש היקר.

פעולה זו בוצעה בימי המרי, כלומר בימים שפעולות לח"י היו מוגבלות במרותן לפיקוד העליון שהיה רשאי גם לדחות את פעולות האצ"ל או הלח"י הנפרדות. אולם פעולות רכישת נשק הוצאו מכלל זה.

מהפעולות שבוצעו בימי המרי זכורה וחשובה ביחוד פעולת פיצוץ האוירונים הבריטיים. בחלקה של לח"י נפלה הפעולה

על שדה התעופה בכפר סירקין. דוב מפקד על פעולה זו והוא מבצע אותה באורח נפלא. האויב לא הספיק לפתוח באש ושמונה אירונים שלו „עפו“ מרוסקים. לא קלה יותר מהחדירה היתה הנסיגה. כל הדרכים נסגרו. ארבע וחצי שעות נסוג דוב על אנשיו דרך שדות. חזר ללא קרבנות. כעבור זמן ניתנה לו לדוב ההזדמנות להתפאר במעשה-יָדָיו זה בפני אלדד (ד"ר ישראל שייב) חבר מרכז לח"י, (וההזדמנות היתה אף היא מעשה ידי דוב להתפאר.

התפקיד לשחרר את אלדד מעצרו הוטל על דוב. לפעולה זו התלהב במיוחד, כי בתקופה אחת עם „הדוקטור“ כפי שקראו לאלדד, הוא בא ארצה מוילנה ולא זו בלבד, אלא שהוא ראה ב„דוקטור“ את זה אשר סייע לו לקבל את הסרטיפיקט. הוא ראה לעצמו חובת קודש לשחרר את אלדד. גמול. חובה אישית נוסף על החובה הארגונית.

השחרור בוצע בשעת ביקורו של אלדד אצל רופאו בירושלים. היו מביאים אותו בשמירה ובכבלים ממחנה העצורים בלטרון. והיה הדבר למחרת חג השבועות תש"ו. שלשה שבועות חכה דוב עם אנשיו ליום, כי התאריך לא היה קבוע. במרמה נכנסו הבחורים לחדר הרופא. האחד היה פצוע ברגלו כביכול, האחרים נכנסו כאחים בחמולות לבנות. לאחר שנכנסו פרק דוב את הנשק מעל השוטרים שעמדו בחוץ. הפעולה עברה במהירות הבזק. נלקחו טומיגנים ואקדוחים מהבריטים. העיקר, שוחרר חבר מרכז לח"י. דוב היה גאה ומאושר אחר פעולה זו יותר-מהרגיל. בדרכים לא דרכים של „המשולש“ מוביל דוב את „השלל“ החל-תל-אביבה, בשעה שכל הכבישים חסומים. דרך כפר סירקין הם מגיעים ושם מצביע דוב על שדה התעופה ומסביר את דרך הנסיגה הקשה. בעשר בוצעה הפעולה בירושלים. בדיוק בשתיים-עשרה מודיע

דוב למפקדיו בתל-אביב על ההצלחה. (בגליון ב' של הירחון „סולם” נתן ד"ר ישראל שייב ביטוי לתודתו על פעולה זו). אחרי תקופת המרי והפסקה קצרה בפעולות שבאה בגלל החרדה שאחזה את הישוב ומוסדותיו קבלו הפעולות צורה חדשה. לא עוד פעולות גדולות מזמן לזמן. האויב התבצר יפה במבצרו וקשה לבצע פעולות התקפה גלויה. מתחילה פרשת המלחמה בדרכים. האויב נסגר בגיטאות שלו. דוב מפקד על הפעולות בכבישים. הוא מתקיף גיפים אנגליים. הוא עצמו כבר יכול לדהור על גיפ בדרכי הארץ. השלטון הבריטי מתמוטט. בתוככי יפו בוצעה עוד פעולה אחת על האינטליג'נס. האחראי על קבוצת המתפרצים נרתע והחל לסגת. דוב היה מאחוריו ונתן את הפקודה להתקדם והוא מתקדם עם האנשים. הוא הציל את הפעולה. הבנין הגדול פוצץ ומפקד האינטליג'נס במחוז. קצין טורן. נהרג.

בימי המצור הגדול על תל-אביב והזיהוי לא נתפס דוב. הוא נכנס באחת החצרות לתוך... חבית — וניצל. הוא הצליח להסתנן החוצה ופקד על כל הפעולות שבוצעו אז בשרון ובשומרון. בירושלים מרכיב דוב כד עם חמרי נפץ ומטמין אותי בשכונת הבוכרים בחורבה. בדרך ערמה מובאת לשם המשטרה הבריטית. ארבעה קלגסים נקרעים לגזרים. הפעולות מתרחבות והולכות ורבות. דוב אחראי על התכנון והביצוע בארץ כולה. בינתיים גדל כבר דור צעיר. חניכיו ותלמידיו. אפשר כבר לנצל את דוב לשטח אחר. לחיי עומדים להרחיב את פעולותיהם בחוף-לארץ וישנן תכניות גדולות. יש גם בחורים רבים, אך יש להכניס בסניפים רוח חיה. דינמית. הוא נשלח לחוף-לארץ בשעה לא מוצלחת ביותר. הוא נמצא באיטליה בדרכו צפונה. אינו מבטל את זמנו. גם באיטליה מתכוננים צעירי ישראל לעלות ולהלחם. דוב מארגן קורס לנשק. אך הקורס הופתע

נגדם. הוא נאסר ושחרר רק כעבור שלשה חדשים.
בינתיים חל המפנה הגדול. הוכרז על הסינוי הבריטי.

פרק שלישי: פרק בינים

הבלונדיני הגבוה

בכינוי זה נתפרסם דוב בעיקר בגלל הפעולות הכספיות אשר ביצע. הכינוי „שודד“ הצחיק את דוב ואת חבריו לא פחות מאשר הכינוי „רוצח“. ידע דוב וידעו חבריו: זה גורלם של כל לוחמי החרות בעולם. השלטון הבריטי מצץ מהישוב עשרות מיליונים לירות, וזה „בסדר“ ו„חוקי“ ו„מוסרי“. בכספים אלו הוקמה „מלכות“ עבדאללה, בכספים אלו הוחזק המשטר הבריטי בארץ. דוב וחבריו חשבו שמצוה היא להתזיר לעם העברי חלק מהכספים האלה, אם דרך ישירה או דרך עקיפה. הדרך הישירה היתה החרמת כספים בבנקים בריטיים או החרמת סחורות בבתי מסחר בריטיים. הדרך העקיפה היתה החרמה אצל יהודים אשר כספם או סחורתם מבוטחים בחברות בריטיות (היו מקרים שלחיי החזירו רכוש על ידי משמר שוטרים איטלקיים. דוב איננו רוצה לפתוח באש מותרם לאחר שנודע להם שהרכוש לא היה מבוטח). דוב וחבריו חשבו שמלחמתם קדושה היא והמלחמה עולה בכסף רב. על כן חונכו לוחמי החרות להתיחס לפעולות ההחרמה בדיוק כמו לכל פעולה אחרת, ללא דעות קדומות.

המפורסמות ביותר מכל פעולות ההחרמה היו הפעולות נגד הבנק הבריטי „ברקלייס“.

הפעולה הראשונה היתה נסיון שקט. דוב פקד על הפעולה. אחת-עשרה שעות ישבו הבחורים. בתוך הבנק וניסו לפתוח את הקופה הגדולה. מכשירים מיוחדים הוכנו לשם כך, ללא הועיל.

כנראה ש„בשקט“ לא נוכל להם, לא „לגויים“ ולא לרכושם.
בפעולה השניה לא השתתף דוב.

בפעולה השלישית הוא שוב מפקד הפעולה. המתקפים השתלטו על השוטרים אשר הוציאו שני שקי כסף מהבנק. ברגע שהשקים הוכנסו למשורין נפתחה ההתקפה. השוטרים נהרגו. דוב קפץ על המשורייין בעוז שצויין בכל העתונות כטרוף ממש. השתלט על הברון, ולוה את הסבלים נושאי השקים. באופן מפתיע הופיע משורייין בריטי מרחוב אחד העם. דוב פתח עליו באש מהברון וחפה כך על הנסיגה. רק לאחר שהאנשים נסוגו (שק אחד הוכנס באופן זמני לחצר ונמצא אחר כך על ידי הבריטים) נסוג גם דוב.

פעולת ההחרמה הכספית הגדולה ביותר שבוצעה אי־פעם בארץ היתה הפעולה הרביעית נגד ברקלייס. אף עליה פקד דוב. הבחורים חדרו בערמה לבנק, שם השתלטו על השומרים והחרימו מאתים אלף לא״י.

פעולת החרמה אחת כמעט שלא נסתיימה באסון מוות. פולנים מאנשי אנדרס היו בתאריכים קבועים מוציאים כסף מברקלייס ומעבירים לפ.ק.או. ברחוב אלנבי. הם עשו את הדרך ברגל. דוב תכן פעם פעולה נגדם. הפעולה נראתה קלה מאד. אך אירעה תקלה. שוטר יהודי לווה את הפולנים. החשבון היה שאותו שוטר לא יירה ביהודים. החשבון היה מוטעה. השוטר פתח באש. דוב עמד מולו עם כלי שלוף וצעק: למה אתה יורה ביהודים? דוב יכול היה להציל את עצמו ואת הפעולה אילו פתח באש אל השוטר. אך את זאת לא רצה לעשות. השוטר המשיך לירות ופגע בדוב. הוא הובא להדסה במצב חמור מאד. שעה וארבעים דקה נמשך הניתוח. לאחר הניתוח השתלטו אנשי לח״י על בית החולים והוציאו את מפקדם משם. לפני שהקלגסים הבריטיים הספיקו לשים את ידיהם עליו. הם

אחרו בחצי שעה. הרופאים טענו שאין סיכויים לחייו. הרופאים טעו. גם הכדור היהודי לא יכל היה לו לדוב. ושוב היה הדבר בחודש דצמבר, שנת 1946. רק שנה אחרי שנפגע בדצמבר 1945 בירושלים... ספק בהלצה: ספק ברצינות אומר דוב לחברי המרכז: „בדצמבר אינני יוצא עוד לפעולות. כל דצמבר אני מבקש חופש. תראו, אני אפול בדצמבר...”

פרק רביעי

מ. פ. יעקב גרנק (דוב)

בשובו מאיטליה כבר עמדה הארץ בסימן תקופת המעבר. האנגלים החלו בנסיגתם אזורים אזורים, אך עדיין הראו את נחת זרועם הרצחנית. עוד נעשו פעולות תגמול. אולם לאט לאט נדחתה חזית זו מפני החזית הערבית. לפעולות מסוג חדש זה לא היתה מחתרת לח"י מוכנה. דוב הרכיב שתי מחלקות ברמת יאיר. הן היו מצויידות ואף גיפים היו ברשותן. דוב יצא לשרון ולשומרון. נקה את כפר ביר עדאס ובפיקוד חטיבת אלכסנדרוני מלא תפקידי שמירה וסיירות בגבול המשולש — הרבה זמן לפני ההסדר בין ההגנה והארגונים. ב-29 במאי הגיע לידי סיום המשא ומתן בין מרכז לח"י למרכז הגיוס בארץ. הוחלט שאנשי לח"י יצטרפו לצבא כגדוד.

ואכן הרבה במאמציו ואנשי לח"י צורפו לחטיבת שריון. בעצם היוו את עיקרה של החטיבה. דוב היה למפקד פלוגה בגדוד הפשיטה. מעתה נוכחו מפקדי הצבא לדעת כי לא רק „טירוריסט” אינדיבידואלי לפניהם כי אם גם קצין

צבא ממדרגה ראשונה. תקיפות מצד אחד ואהבה לאנשים מצד שני. תיכנון קר ומחושב. והעזה עד קצה הגבול. ימים קשים ביותר עוברים עליו בימי אלטלינה. מ. פ. יעקב גרנק



מצד אחד ודוב איש המחותרת מצד שני. הוא מקוה שתוגשם ההבטחה שניתנה ללח"י על-ידי יצחק שדה, שחסיבה זו וביחוד גדוד זה יופעלו בחזית ירושלים שאנשי לח"י רואים בה מאז

ומתמיד את חזית ההכרעה. דוב משתתף בפעולה ראשונה בתוך שורות צבא ההגנה לישראל בהדיפת הלגיון מיהודיה. בהתקפה הגדולה בחזית המרכז כובש דוב את כפר סיריה ופורץ לעבר בית נבאללה. קרבות קשים מאד נטושים ימים מספר על דיר טריף. דוב עם שתי מחלקות גלחמים, מחלקה אחת חוסלה, כמעט מחצית האנשים נפלו. למרות ההודעות וההבטחות לא נשלחה כל עזרה. רק הודות לקור רוחו ולעזו הצליח דוב להוציא את שאר אנשיו. מדוע לא הוגשה לו העזרה לא הוברר לו לדוב עד יומו האחרון...

בסוף קרבות „עשרת הימים” כובש דוב את חרתיה. בתקופת ההפוגה הוא יוצא לקורס לקצינים ומצטיין מכלם בחריפות תכנון הפעולות הטקטיות. באותו פרק זמן עומדים להעביר את מפקד הגדוד משה דיין, לירושלים. מספר מפקדים עם דוב בראש פונים אל דוד בן גוריון בבקשה להשאיר את דיין עם הגדוד או להעביר את הגדוד כולו לירושלים. בהזדמנות זו מציגים את דוב בפני ראש הממשלה הזמנית ושר הבטחון. הוא יודע מי לפניו ותמה על נאמנותו של דוב למפקד הגדוד, ושואל אותו אם אמנם הוא ימלא את כל הפקודות שדיין יטיל עליו בירושלים. דוב מבין יפה למה הכוונה (ימי אלטלנה עדיין חרותים בדם ולחי בירושלים היא עצמאית). והוא עונה: כן. בהתאם למצפוני. בן גוריון איננו מרוצה ביותר מתשובה זו ורואה בה התחמקות. משה דיין הועבר לירושלים והגדוד נשאר בשפלה. כנראה שלמשה דיין אין מצפון ממין זה שדוד בן גוריון יחשוש לסמוך עליו.

בינתיים מתחדשת המערכה. גדוד הפשיטה הוא הרוח העיקרי במלחמת הנגב, נגד המצרים. שבע פעמים הסתערו יחידות שונות על משטרת עיראק סואידן ולא יכלו לה ואין לעבור הלאה. אז נמסר הדבר לדוב. הוא ממונה על ההתפרצות. הוא

מבטיח להביא את דגל המשטרה לנגבה שסבלה כה רבות ממבצר זה של האויב. מבטיח ומקיים. דוב כובש את עיראק סואידן. הדגל נמסר לנגבה. שנה לפני כן נגבה זו ודאי היתה מסגירה את דוב בידי הבריטים אילו נקרה לשם בדרכו. לשיא שני באותם הקרבות מגיע דב בחזית נירים. הפלוגה התקרבה עד 800 מטרים לפני עמדות המצרים. נגשו עד לוואדי. בפחות מדקה עברו את המרחק. הפתיעו את האויב שלא העלה בדעתו חוצפה שכזו. דוב דורך ממש בזחלים את מאות המצרים. הוא על הזחל הראשון. כרגיל...

חודש דצמבר לשנת 1948. חזית עוג'ה אל חפיר. הימים האחרונים של הקרבות. נתקבלה ידיעה שהאויב עזב את הגבעות. דוב נשלח. הוא הנועז, הוא העשוי ללא חת, הוא הפורץ תמיד מול האש, מזהיר הפעם את מפקדיו. השטח פתוח והאויב אינו נראה. ללא הועיל... יש הוראה מלמעלה. החשבון הקר אומר לדוב: ל א. הנסיון המלחמתי שלו אומר לו: ל א. ואולי אישם עמוק לוחש לו חודש דצמבר ואומר: ל א.

אך דוב הוא חייל והוא נשמע.
והוא נופל על הזחל שלו...

שיצא מאש בריטית. שיצא מפצעי מוות. שיצא מידי שובים...

גורל? משגה או... או מי יודע?
מלחמת השחרור טרם נגמרה. ואין חליפין לו, ליקר, לגבור.
אין חליפין לדוב.

אלדד

ר ב ר ב

מַצְשָׁה בְּלִבּוֹב הַשְּׁמָמָה
הַמְתַּחֵיל בְּמַחְשֵׁף אֲדָמָה
שָׁכַן אִישׁ לֹא רָאָה אִיךָ נָכַט הַסַּרְצָן וּמְדוּצָה.
מִתּוֹךְ צַרְפֵּל יְגוֹנוֹת.
מִחִיק כְּסוּפִים לְבָאוֹת
קָמָה זֹו צְמַחְיָה שְׁכָאֵלוּ יְדֵי שׁוֹם אָדָם לֹא שְׁתַּלּוּקָה.

בְּדֵי הַזְּלָעוֹת — רַנְנִים,
שְׁלֵל-רַנְנִים נְצַנְי הַסְּנִים.
כִּי צֵל בֵּית אָטוֹס הָאָכִיב דָּפֵק לְשׁוֹחֵם צְמִנּוּ,
אָכִיב רֵאשִׁימִי יְלָדִי,
הַכּוֹנֵן לְזֹהַר וּדְנִי.
צַד בֹּא קִיץ צְמוֹק וְאִיוֹם — כִּי הִיָּה זֶה אָכִיב לֹא יְדַעְנּוּ

אין זאת פי היינו סרפיים מאד
ובהבל ותוהו בקשנו האות,
רק הקמת הפל'ות הגועשת — לא היא אותנו הפצימה.
קשל לחולם חלומות
מבקש את ססגת הבינות —
והיא במלה ראשונה לסיו ששמה מפי אמה.

עלה, אביבי, ודור.
מצלה מצלה מצמק עד הר
ואדם ואילן וברזל — יסוד יסוד פלים בתומרת.
אם קשה הנתיב וערל.
יש אסד בו לך מיטל.
מול פרועות מצודך הגואה — רק צנות אחוזות צמרמרתו

עלה, אביבי, הקטפה.
פי צציר אמה עוד ועז לב
ובכף ירקויה הנפה נטמנו הנזק והרצם.
אשרי שהביט בקריחות
וקנה את הילדת הסוד
וגופו משלב בתפרסת אביב לו רק פצם.

א ס י ף

הם מלאו את חלל ביתך. מה רבים יבאוך. אלה
 ראה כמה הם אחרים. איך תשכיל לזכרים, לא לתמה?
 הגה לפר לך בעבור השחרור — זה הדור ששחרר.
 הבט: יש אחד בינותם. כזהו בלונדיני גבוה.
 קרא לו אליך. ראשון וצוהו: דבר.

מן? ספר את הכל. מלים כאבני בליקטרה.
 קאלו מלים מול קאלו חומות שום תותח לא ירה.
 איך סובב בחוצות אכלים וחרש את זממת הסערה.
 וזוג לכלולות הממש את השטות עם הלא-יתכן.
 איך גלי דינמיט בו נגנו בונקס אל קירות משטרה.
 איך קפץ אל השנק וכבש את הקרן וזרק סן הקרן?
 איך הביא שקי כסף כבדים ושקם למלחמת קרדום
 וקר אל שנת מחלבה וסעד את לחמו הקרנה...
 אמור, אדריכל הניקים. אם אין האמה כי פתאם
 קרצו צמוני השמים מהרף ודוי שקנהו!

והיה אם עיף ונדם האמור בגרונו
 ורנח להיכל הקריצ מעצם האש והסער
 נצונו נוראות הספור אף אותו לרגליך ירדום —
 חלילה לך מלפנות אל קרד עולמך ושאוננו
 שב על כסף והמסן. אמה העליון. לו לנצר
 עד כלות חלומי — כי הנצר קהיר ותמים.

בנימין

י ו מ ן

קורט למ-מים. 30.8.48.

הערב בשעה 20.00 הגענו למחנה „אליהו“, כאן יתנהל הקורס שלנו. לפי המלצתו של פלץ (סגן מפקד הגדוד שלנו לשעבר) צורסנו לפלוגתו, פלוגה א'. אני כותב אנחנו, אני מתכוון ליועד, שמיר ולעצמי. בהכנסי למשרד חכתה לי הפתעה, יש לציין די נעימה. ליד השולחן ישב פקיד שרשם אותנו לפלוגות ומחלקות, התברר שזה ה„שיש“. לא הכרתיו מיד כיון שהוריד את זקנו. למרות זה היה פרצופו מוכר לי נורא ולאחר שהוא הזכיר לי מי הוא שמחנו שנינו לפגישה הבלתי צפויה.

הסידורים הראשונים נראים לי קפדניים ביותר. חולקו לנו מיד פקודות קבע וחובה על כל חניך לקראם. הוא גם יכול לא לקראם אבל הוא אחראי בעד זה במקרה שהוא עובר על איוו שהיא פקודה שלא יוכל לאמר „לא ידעתי“. נוסף לכך חתמנו על התחייבות לותר לתקופת הקורס על הדרגה, זכויות של קצין וכר.

אני נמצא בכתה אחת ויועד ושמיר בכתה שניה. אנו יוצאים מחר למסע. אני מקוה שזאת התחלה רצינית. זה אומר שעומדים לקחת אותנו חזק בידים. יש לזה גם השפעה פסיכולוגית על חניכים.

31.8.1948

כך היום יצאנו למסע. אני מוכרח לציין שעצם הרעיון לקבל את פני החניכים קבלת פנים כזאת הוא מוצלח מהרבה בחינות. אבל הוא יהיה הרבה יותר מוצלח באם מפקדי המחלקות ומפקדי הפלוגות מבין המדריכים יהיו כנים וימסרו דו"ח ישר ואמיתי למפקדת בית-הספר. וזה אני מטיל בספק כי אף אחד מהם — בכל אופן אצלי — לא היה בכלל בסדר. את מפקד הפלוגה ראיתי רק בהתחלה ואחר כך נעלם ואיננו.

ומפקד המחלקה במקום לטפל באנשיו הלך על ידינו. וחשב כי עיקר תפקידו הוא להראות כיצד הולכים. הלך והוגיע זה נכון, אבל זה לא זה. עליו היה להדגים בפני החניכים מה תפקידו של מ. מ. איך עליו להתנהג איך עליו לטפל באנשים וכו' וכו'. ושום דבר מכל אלה הוא לא עשה. ואת כל הדברים האלה לא יספר, הוא לא יהיה כנה כיון שיהיה עליו להוציא את המסקנות וזה לא נוח, מאד לא נוח.

נוסף לכך נתן לי המסע הזדמנות להתבונן על האנשים. על החניכים. על אנשים שיהיו צריכים בעתיד הקרוב ביותר לשמש כקצינים בצבא העברי וליצב את דמותו של צבא צעיר זה. על אנשים שיהיו אחראים עבור שלמות המולדת וחיוזק העצמאות. נוכחתי לדעת כי הדברים האלה: ההכרה המגובשת ביעודם הגדול, מהם והלאה. הם לא מתארים לעצמם מה מוטל על כתפיהם הצעירות; ויכול להיות כי לא רוצים לחשוב. איני אומר כי כולם הם כאלה אבל אני קובע בצער כי רובם רובם מתיחסים לענין בקלות ראש מבישה. חוסר משמעת אלמנטרית (יותר גרוע מאשר אצל טוראים) חוסר חברות, חוסר רצון, כן הם מחוסרי רצון חזק, רצון אשר יאמר להם לחרוק שן ולהמשיך למרות הכל. הם מחוסרי אופי מנהיגי. אופי של אדם היודע מה לפניו, המחליט את החלטותיו ומוציאן לפועל. והעיקר: זה שרוצה לשלוט, לתת פקודות הייב קודם כל ללמוד להשמע לפקודות. וזה הם לא יודעים. הם עשו דברים שאני הייתי יורה בחייל שלי לו היה עושה זאת, ואני לא יכול לתאר לעצמי איך אנשים כאלה יבואו אחר כך ויתנו פקודות לאנשיהם על אותם הדברים שהם בעצמם לא עמדו במבחן הקטן ביותר. איך מצפונם? ושוב: האם הדברים יימסרו למפקדה בכדי שתוכל לתקנם? דומני שאצטרך בעצמי לגשת ליוחנן ולמסור לן זאת.

1.9.48

הלימודים מתנהלים בהתאם לתכנית.
היום הלכנו למחנה "דורה". אספו אותנו לתוך הקולנוע

ומפקד בית-הספר צבי הורביץ הסביר לנו במלים קצרות על מהותו ותפקידו של בית-הספר. הציג לפנינו את חבר המדריכים וסכם במלים קצרות מה שנצטרך לעבור, ובכך במשך שלשת השבועות הראשונים שימשו כתקופת הכנה נלמד כל מיני דברים טכניים ולאחר זאת נגש לאמונים טכניים, ונסיים את הקורס בתמרון אחד או שנים במסגרת של הגדוד. שמחתי מאד לקראת זה כיון שהדברים שבעיקר ברצוני ללמדם הם מנהלתיים, טכניים, הרוטינה של עבודת הצבא. אני מקוה שנגיע לידי כך. מענין אם חבר המדריכים עומד על הגובה. בהתאם להחלטתי נגשתי לפלץ ובקשתיו שיזמיני בכדי שאוכל לדבר אתו. בערב הוא בא, לקחני אתו, שוחחתי, שפכתי לפניו את לבי שהיה מר עלי בגלל התנהגות האנשים במסע וכי. עוררתי בפניו את כל הבעיות האלו שהתעוררו אצלי בקשר לדברים האלו. הוא הסכים ומה התפלאתי כשנוכחתי לדעת שהוא בעצמו ידע על-כל זה כיון שהוא ראה את הכל כמעט אבל כיון שקשה מאד להשתלט על גודד שלם יחידי הוא התבונן, ובחלק מהדברים לא הגיב. צדקתי גם בקשר להנחותי למדריכים. אף אחד מהם לא הודה ולא סיפר. בקשר למפקד פלוגתי לא ראיתיו מסיבה ששוטה: הוא נפל ולא יכול היה להמשיך התברר לי כי בערך 15% מהאנשים נפלו בשעת המסע. רע מאד זה אחוז גדול מאד. צריך להתרגל ללכת. וזה מהר מהר מאד. אנו עתידים להלחם בהרים ושם לא נוכל לעשות כלום ללא הרגלים, שם המקום בשביל הרגלים.

עברנו גם לנושאים אחרים. דברנו על תקופת הקרבות. כאמת אני מוכרח לציין כי התנהגו אליו בצורה המשפילה והנבזית ביותר. חבל עליו! בהור מלכשר מאד. איש צבא ב-100%. שאין כמוהו רבים אצלנו. אבל הפרוטקציה, הפרוטקציה הארורה הזאת שאוכלת בכל פה את כל עיני המנגנון הצבאי, פגעה גם בו ופגעה בו קשה מאד. ניסיתי לעודדו: אסור לו עכשיו להפסיק ולהסתלק. מדרכם של

אחרים שאינם צודקים. עליו להלחם בכדי להיטיב את הדברים הפגומים. אני מקוה כי הוא יעשה כך. נתראה ונראה.

2.9.48

אנו ממשיכים בלמודים התחלנו במרגמה 3, עוברים את הסיאט מגלד וכר. המדריכים בסדר. חוץ מאחד. זהו המדריך ב. הוא נראה לי שאינו יודע את המקצוע בכלל. פגשתי הרבה מכרים מימים עברו. מימים שהייתי בעמק.

3.9.48

כן — המדריך לא מספיק שהוא לא יודע את המקצוע אבל לפי דעתי הוא גם דגנרט גדול. ושמו שמים! אני חשבתי שאני מתעלף כשראיתי היום על כתפיו שלשה עלי זית המסמלים דרגת סרן. זה סרן בצבא העברי. זה לא יתכן! מה קרה כאן? לאלוהים ולבן גוריון פתרונים. שמוליק דק בא לביקור שמחתי מאד. הוא הביא אתו — אינני יודע איך להגדיר זאת — אבל משהו ממין רוח של הגדוד. סך הכל אני חסר במחנה הגדוד חמישה ימים ואני מוכרח לציין שאני מתגעגע לבחורים למפקדים לכולם. וכיחוד לעבודה. למלחמה.

מחר. שבת יחנן שיתנו לנו לצאת.

יעקב גרנק (דב)

סנה במדבר

סוף סוף בא הקץ למסע האיום. חדלו הטלטולים. הזחלים טובעים בחול. הרך. ואדי אביאד, הגיא הלבן. משוריין נתקע בחול. משוריין שני בא לחלצו, מנסה למשור, מנסה לדחוף — ללא תועלת. גם הוא שוקע. גיפ זערור מנסה להוציא אותם, ללא הצלחה. אנחנו, פלוגת הזחלים, איננו זקוקים לעזרה. זחלינו כוחם עמם, אינם שוקעים. כמה מוצקים הם! אנחנו בגיא. גדות־נחל מתנשאים בשכבת חול מעברינו. שיחי אשלים־משתרגים־פרא מתגודדים קבוצות קבוצות, יונקים ליחת־חיים מן האדמה ספוגת מיליוני מטרים מעוקבים של מי־גשמים וטיף־סחף. גזעי עצים פזורים ליד סלע, ליד זיו כלשהו. מוזטו של נחל.

הגדוד עצר. הגענו לקץ המסע המיגע. דב, ער כתמיד, על אף קשי־הדרך, חיור מעט. פניו צמוקים. קופץ מתוך זחל־הפקוד, מוסר הוראות. מכנס את יחיאל, את אורי ואת שמיר, שלשת מפקדי המחלקות.

„אנחנו ליד הכביש“, הוא מסביר. „הורידו את האנשים. ינוחו, יאכלו. עוד היום נצא הלאה להמשך דרכנו. נחכה כאן עד יכבוש גדוד השריון את עוג'ה. בינתיים — להחליף כוח!“ שלשת המס־ממים רוצים לחזור למחלקותיהם למסור את ההוראות, אך דב עוצר אותם: „אבל, ראשית — להסוות את הזחלים! להתחפר!“

תמיד חוזר הדבר: מגיעים לחניה בת־שעתה והקול נשמע מיד, קולו החד והתקיף של דב: „להסוות את הזחלים! להתחפר!“

תמיד אותה הטרדה ותמיד לשוא. איננו זוכים אפילו לשבת בהן, בחפירות. שום דבר אינו קורה. וכשאך גומרים אנחנו את מלאכת־החפירה, נשמעת תמיד הפקודה:

„לעלות על הזחלים! המס־ממים אלי!“
לפעמים אין אנו מספיקים אפילו לגמור את החפירה. ומיד,
טרם חלצנו עצמותינו, שוב חייבים אנחנו לעלות על הזחלים
להמשיך במסעותינו.

נמאס הדבר על הבחורים. מתחילים להשתמט: „אין כלי
חפירה“, „אני מקלען, נשאר בזחל“, „כן, אני כבר נגש“...
אלא שדב אומר ומקפיד. דואג שהכל יעשה כהלכה.
מצוה, מיעץ, מעיר, צועק. לעולם אין הוא נח. לא במסע, לא
בחניה.

ואפילו העצלן, משהוא רואה את דב מתקרב, או שומע את
קולו בלבד מעבר החפירה השכנה, מיד הוא תופס כלי־חפירה
בידיו ועושה עצמו לפחות, כאילו מתחפר.

המס־ממים חוזרים. מוסרים את ההוראות. כמה בחורים
מתחפרים. רובם מתחמקים מעבודה זו. עייפים. שוכבים לנוח,
לחטוף תנומה קלה טרם נמשיך בדרכנו.

הפעם גם דב איננו מתרוצץ. הוא אוגר את כוחותיו. גם
המתחפרים מתרשלים עד מהרה. העייפות מתפשטת בגוף. הגוף
לאה ומבקש להשתטח על החול הרך. לא, אין זה חול, הרי זה
גרף של מולדת: לים וחול וחמר. אדמת מולדת רכה, נוסכת
תנומה מתוקה. הבחורים מנחרים. אלא שקשה לישון שינה
ממש, שינה רוגעת של ישרים. נעורים וחוזרים ונרדמים ושוב
נעורים. הגוף דבק במצע האדמה. עינים הוות, נשמות חולמות.
אישם בגיא, במדבר, על סף סני, אל מול הישימון הגדול,
בקצה הארץ הנושבת. אויב זר, פולש. לא רחוק, קילומטרים
ספורים נמצא גם האויב האמתי, הבריטי. עוד חי הוא בעינים,
הבריטי. הקלגס. והנה הוא איננו כאן. על הסף הוא עומד,
ושלוחיו צמאי־הטרף, הטפשים תאבי הנצחון הקל, מתדפקים
בזינם השכור ובמדיהם הרברבניים על קירות מחצב־האומה.

שם, בסני היקרה והקדושה, זו שעל ספנו, הקרובה כה עד כדי מגע. שם בטוח האויב המצרי. הוא בוטח באדוני־מסיתיו. את ביתו הפקיד העבד ביד אדוניו וילך לכבוש לו נחלאות, למען יהא אדון על אחרים. האין קנין העבד לרבו? ולמה כה יפתה לבו של העבד, לאמור: אדון אני! הן מה שקנה עבד — קנה רבו. כל שפך דמי־בניו — למען האדון הור ישפכו. ואם שכר יהיה — לא לו יהיה השכר. לבריטי הוא.

אני הוזה בעיני הממש. אין זה חלום. הריני יודע בברור: אל סני אנחנו נוסעים. את קדש־ברנע נעבור, אל נחל מצרים נגיע. ואולי, מי יודע עד היכן? האם לא רגלינו הן שעמדו אי־אז לרגלי חורב? אל חורב נסע. אלהי ישראל יהיה עם חיליו ורכבו. אל הרה־אלהים נבוא ונעמק שאלה, הראויים אנו לאבותינו? ואולי אף להר־בית־אלהים נגיע בדרך הר־האלהים?

מי ידע דרכיו של רבון ישראל! בטרם שכם לנו וגלעד וחורן ועיר־ראשית־המלוכה. ובהר־המור — זרים יטנפו אדמתו. ואנו, אל חורב דרכנו, אל הסנה הבוער באש ואיננו אוכל. לא שלו עמנו היום. לא מן מן שמים ירד להשביענו במדבר, בדרך הכבוש. ואף חילי ישראל לאכול הם צריכים. וקמים החילים־הנערים, בדקך יקרעו מכסה מעם קופסת־בשר, אפונה ירוקה ופת־חיל יבשה־פריכה. יושבים ולועסים. בנטף מים ירטיבו שפתים שנתיבשו וחיך שנתחספס באבק המדבר. יקרים המים כאן ובמשורה ישתום.

אנו כתה אחת לאלהים, כתה אחת מני הפלוגה, אין לבנו לאוכל. חלומות אפסונו בהקיץ. אדמת מולדת לוחשת־מבטחת ימים גדולים עליהם חלמנו במרתפי־המחתרת. אף לעסי־האוכלים לא גרו תיאבון. לא קל להנתק מעם הזיות האדר אל גשמיות החולין, אל האוכל המשביע גוף, המזרים דם וחום.

אלא, שאף הזיות-אדר אינו אלא ענף-אמיר באילן חיי המציאות. והקבה דורשת את חלקה, את מנת יומה. ובדחילו הרינו מסובים אל פת-חיל ואל קופסת-הבשר. דברי-הבל אינם נפלטים כמנהג, הצחוק אינו נשמע כברגיל. אנו חשים ברגעים הנאדרים: רציניים וחולמים. מתנועעות הלסתות, שניים טוחנות לועסות, פיקה עולה ויורדת לגמע-מים.

עדיין שקועים אנו בחולין של אוכל. תכונה. דב נקרא, הולך וחוזר לאחר זמן קצר. שוב מתכנסים המס-ממים. נתנת ההוראה: להתכונן לתווה!

רגש מוזר. כבימי יציאת-מצרים. בחפזון אנו בולעים את פרס-הבשר שנתקע בגרון. חוטפים אגב הליכה עוד פרס ועוד קומץ גרגרי אפונה לחים. יש גם המחזיק חפיסת פת-חיל ולועס במהירות וטוחן. אנו מרגישים כי השעה הגדולה באה. הקבה מתכווצת ומתרחבת בקצב מהיר. בגוף מתנגשים אברים באברים. געש של קבה ומעים ולב. הדם זורם. השכל מתקשר אל הלב. רוצה לתפוס בהגיון את שהלב מרגיש. סער רגשות! הכל כונס אל הזחל. אנו עולים ותופסים את מקומותינו. יש מנסה לחטוף עוד בלע של אוכל. אחרים מכניסים סדר בערבוביה. חפצי-שינה — לתאים. את ארגזי התחמושת מניחים במקומות של גישה קלה. בודקים את הנשק. ברוך ושמואליק מנקים את מקלעיהם. רחמים בודק את המנוע שוב ושוב: „הכל בסדר!“ — הוא מודיע לי. אני מגלה את הרובה האנטי-טנקי שלי. מנקה את מעט האבק שעלה עליו. בודק את מחסניות הכדורים. הכל בסדר! מוכנים. אורי עולה למקומו ואנו זזים. אנו נוסעים כמה מאות מטרים. אולי קילומטר ואולי שנים. הזחלים טובעים בחול הרך, אבל מתקדמים. לאט, אבל מתקדמים. גדות הגיא משתפלים. הגיא הולך ורחב, מתרחב והולך מאות מטרים. והנה ממול — הכביש! רחב הלב. זה

ימים שלא ראינו דרך סלולה. כביש — היה חלומנו. להפליג במהירות, בדהרה מסחררת מול רוח נושבת. שחור האספלט נוצץ באור קסמים, כמחרוזת פנינים. כל פנים צוהלות. הלבבות מתעודדים ומתרחבים. הבחורים גואים בשירה.

לפני הכביש חלקה בולטת כעורה. שחור־מלוכלך מעורב בצהוב־עכור. במרכז — מבנה בטון נמוך. באר. מסביבה גללים לרוב. הצבע העכור וריח הגללים אינם מדכדכים את רוחנו. מראה הבאר והגללים סביבה, מעודדים. מעידים על מקום ישוב. מנחמים על השממה מסביב. היינו רוצים לדלות ממי מדבר אלה, לטעום את מקור אדמת הנגב, אלא שחזקה עלינו פקודת הרופא הצבאי: אין לשחות מים. סכנת הרעלה. עד מה זהירים הם הרופאים. ואנו מתאפקים ומשיירים את הבאר ללא בקור.

ריח חריף ומרגיז. המעיים אינם מרגישים עצמם בטוב. מכוון הכביש נודף ריח גועלי מוכר זה. עוד מימי עבדים והגבעה מאה וחמש. מימי משטרת עירק סואיזן ופרברי עבסן. ריח המכוניות המצריות הפגועות, ריח הנודף מסוג הבנזין המיוחד אשר להם בצרוף תערובת ריח שדה־הקרב והדם. הבחורים שאתי בזחל, שידעו ריח רע זה, שהכירוהו היטב, מודיעים בקול על מציאותו של רכב מצרי בסביבה הקרובה. הם מודיעים על כך בבטחון מבלי שיראו דבר. ואכן מיד מתגלית מכונית מצרית. טנדר צולע תקוע בזחל. בצד הכביש. מחורחר כולו מפגיעת צרורות כדורים. זגוגיותיו מראן כקורי עכביש. גלגל אחד נפגע והאוויר נדחס ממנו והמכונית כולה כורעת עליו. אנשים אינם נראים. לא במכונית ולא בקרבחה. מפי חילים שעמדו ליד המקום נודע שהמכונית נפגעה בנסעה מעוג'ה לעבר רפיה. אותה שעה הגיחו, לפתע, ראשוני חילי ישראל מתוך ואדי אביאד. היו אלה הבחורים מגדוד השריון. למראה כוחותינו, נטחה המכונית מן הכביש ונסתה להמלט

בדרך הקצרה, חזרה לעוג'ה אל חפיר. אלא שנפגעה מכדורי חילינו. המצרים קפצו אז מהמכונית וברחו לכון עוג'ה. וכנראה שנפגעו בדרך.

הדי יריות נשמעו. לשמען שערנו את הכון לעוג'ה. היריות תכפו ועצמו. אלפי כדורים נורים כעת. הקרב על עוג'ה נטוש עדיין. מה יהיה תפקידנו? שואל איש את חברו. לפי התכנית עתידים אנו להתקדם לעבר אברעגילה ומשם עד אל-עריש. מיד עם כבושה של עוג'ה נצטרך להתקדם במהירות, טרם יספיק האויב להתאושש. אך מה זה? הן הקרב על עוג'ה עדיין בעצמו ולמה קראונו? אנחנו מסתכלים סביבנו. רק הפלוגה כאן. כנראה יוטל עלינו תפקיד מיוחד. מתחלה הועד לגדודנו נוסף לתפקיד ההתפרצות לעבר סני. עוד תפקיד: במקרה שגדוד השריון לא יצליח לכבוש את עוג'ה, יהיה עלינו לבצע זאת. היינו עתודה לכבושה של עוג'ה. אך בכל זאת לא הבינונו, מדוע נקראה רק הפלוגה שלנו?

גיפים מתרוצצים בכביש. דב מצטופף בחבורת קציני המטה, נמסרת לו פקודת המבצע. גדוד השריון מתקשה לכבוש את עוג'ה. המצרים מבוצרים ומזויינים היטב. נתרכזו על תל נשא. ובכפר שמתחתיו. גם תותחים של שש ליטראות להם. אלא שנראים מצרים בורחים. כך נמסר לדב, והוטל על הגדוד לשלוח פלוגה אחת לרדוף אחרי המצרים המתכוננים לברוח. פלוגה אחת, נאמר. רק פלוגה אחת. מובן היה שמפקד הגדוד בחר את הפלוגה שלנו, הטובה בגדוד. דב מתקשה להבין את מטרת הפעולה. טרם הספיק לעיין במפת המקום, אינו יודע היכן עמדות המצרים. אף העמדות של גדוד השריון אינן ברורות. מה עליו לעשות? לרדוף אחר המצרים? עד היכן? ואם לא יברחו? דב, כמנהגו, אינו שואל שאלות כאלה. דב בוטח במפקדיו, בוטח בעצמו. הוא מכיר ויודע את תנאי הקרב. לא

תמיד אפשר ללמוד את התפקיד לפני כן. המפקד חייב להיות בעל כושר-התמצאות. גם בפעולות המבוצעות לפי תכנית מוקדמת, אין הוא נוהג לפעול בדיוק בהתאם לפרטי התכנית. דב יודע להתמצא במצב.

דב קורא את המסמכים. מוסר להם את תפקיד הפלוגה. עליה לרדוף אחר המצרים המנסים לברוח ולזנוב בהם. רק את זה הוא מוסר להם. יותר אינו יודע. יראה במקום. תכנית, מפה — אין פנאי לכך. צריך להזדרז. יש אלחוט. נקבל הוראות בהתאם לצורך.

הפקודה לרדוף אחר המצרים מלהיבה את הבחורים. קולות זמרה נשמעים מתוך הזחלים. הרוח מתרוממת כלפני פעולה בטוחה. יש החושבים על שלל הנשק, ציוד קצינים ועוד מטעמים ממחסני המצרים. כי עוגיה היא הבסיס המצרי לכל החזית הדרומית.

שני הזחלים במחלקתו של שמיר, מחלקה גימ"ל, יוצאים בראש. עליהם הוטל לחלוף על פני הכפר ולבוא מאחור. יחיאל, עם שני זחליו, אחרי שמיר. אחריהם נוסע דב בזחל-הפקוד. אתו נוסעים שני קשרים וצלם לבר מהמקלענים. קצין חרכות ונשק ורס"פ גם הם מצטרפים. רוצים לראות קרב מהו. אחריהם אנחנו, מחלקתו של אורי. שלשה זחלים למחלקה. זו המחלקה המלאה ביותר. ולבסוף, כמאסף, רן, סגן מפקד הפלוגה, בזחל מיוחד. עלינו — מלבד מחלקתו של שמיר — הוטל להתפרץ לתוך הכפר.

שמיר עובר עם זחליו בראש. אנו מתחילים להתקדם. הנסיעה אינה מהירה בתחלתה. מימין מתגלה לפנינו תל נשא. חרבות על התל. עוגיה! מישור חלק משתרע בינינו ובין התל. המרחק אולי שני קילומטרים. מעבר לתל — רכס גבעות. ממזרח לתל — עוד גבעות, גבעות חול. הדי היריות מתקרבים, נשמעים

ביתר ברור. כל הפלוגה נצבת על הזחלים. בולטות דמויותיהם של יחיאל ודב. גבוהים, תמירים, בוטחים. האנשים מסירים את עטיפות המקלעים, טוענים שרשרות. חלקם ישובים על מעקה הזחל, בודקים את קשרי החגור. הרובה ביד או במטחוי תפיסה. כלי הנשק טעונים כולם. שוב משמנים המקלענים את סדן המקלע. רוצים לבטח את הפעולה. לבטוח במקלעים.

אנחנו ממשיכים בהתקדמות לא מהירה. מרחקי בטחון קצובים בין זחל לזחל. בין מחלקה למחלקה. פנים מחייכות. עוברים קילומטר ושנים. בשדה, בין הכביש והתל, מתנועעים משוריניים חומים, משוריניים שלנו. קרובים לכביש. נשמעים רעמי יריות. המשוריניים יורים מתותחיהם. אין הם תקועים במקום אחד. יורים, נוסעים, נעצרים ושוב יורים. גזהרים מפגיעות התותח בן שש הליטראות שעל התל. פגזים מתפוצצים בשדה. בקרבתם של המשוריניים. למראה התפוצצויות הפגזים אנו מגיפים את אשנבי השריון. הבחורים יורדים לפנים הזחל ורק ראשיהם עוקבים אחר הנעשה מסביב.

לפתע אני שומע קוראים בשמי. אני מביט ורואה את אחי הצעיר רכוב על משוריין. הוא מנופף בידו ומברכני. כה נעים להרגיש כאן ברגשי ידידות ומה עוד בברכת אח. אבל הלב חרד מעט לשלומו. הפגזים מתנפצים בקרבתו. אינני חושב על הסכנה שנכונה לנו, אני חושש לו. כה צעיר הוא, טרם מלאו לו שמונה עשרה שנה ועדיין אינו בעל נסיון. רק חצי שנה לפני הגיוס לצבא נצטרף לחי"י. ואני חושש שמא לא יעמוד במערכה. תמיד ראיתיו כילד הזקוק להגנה, חלוש ולא בוטח. והנה צריך הוא עצמו להגן, לתקוף ולכבוש. אך אין פנאי להרהר הרבה. כדורים. שורקים מרכינים ראשים לתוך הזחל. אני מסתכל ורואה את פגיעתם של הכדורים. אנו במטחוי-מקלעים מעוגיה. אין זאת שקרובים אנו למטרה, עוגיה. מהירות

הנסיעה הולכת וגוברת. הנסיעה הופכת לדהרה. מרחוק נראית צומת־דרכים. שלט אחד מראה כוון לעוג'ה ושני לעסלוג'. השלישי — לכוון ממנו אנחנו באים — מורה על הדרך לרפיח. ליד הצומת — משוריין בוער. אנו מסתכלים באי־רצון להאמין: משוריין חום, המספר: 'צ.....' משוריין שלנו. קשה להשלים עם העובדה שמשוריין שלנו עלול להפגע. יושבי המשוריין רובצים ליד הכביש. מה טוב שלא נפגעו. הם צועקים לעברנו מלים לא ברורות. בגלל מהירות הנסיעה אין אנו תופסים אלא הברות עמומות. מראה המשוריין הבוער מעיב קצת את השמחה ורצינות דרוכה באה במקום השמחה והשירה. אשר על המקלעים בוחנים סביבותיהם ומחכים לצו האש. כל מטרה אינה נראית עדיין לנגד העינים. המפקדים משמיעים הוראות אחרונות. קצובות וקצרות. פקודות המעמידות על כוננות אחרונה. נצרה נפתחת והאצבע על ההדק מוכנה ללחוץ ולהצליף. בחלל־ההכרה מרדפות שתי אותיות: א—ש. א—ש. א—ש. אימתי תשמע הברה זו?! המתיחות איומה. אירת קרב.

מבלי להאיט את המהירות פונים הזחלים פניה חדה לעבר עוג'ה. השרשרות חורקות ואנו דוהרים במהירות מסחררת. גדרי תיל משני עברי הכביש. אין לנטות ימין ושמאל. אין דרך לנסיגה. קדימה!

התל הולך וקרב. פגזים מתפוצצים בשדה מזה ומזה לכביש. המצרים מטוחים. הנה הם פוגעים בכביש. ליד הזחלים. בין הזחלים. עשן מתמר מכל פגיעה. זחל אחר זחל נעלם מעבר לעמודי־עשן. "ודאי נפגעו!", אני מהרהר. אין פנאי להרהר. הפגזים מתפוצצים מצדי הזחל, מלפניו, מאחוריו. רסיסים מתדפקים בדפנות מבחוץ. "הנה הסוף", אני מנסה לחשוב. איני חושב כלל, רק נדמה לי כך. הפגזים מתפוצצים מתפוצצים. עשן, חום, מחנק. הנהג מתוח, מחזיק בהגה בחזקה. "ימינה!",

„שמאלה וי“, „ימינה וי“. הנהג צייתן וממושמע. רק חרך צר לפניו. כמעט ואינו רואה מה לפניו. העשן מערפל הכל. הוא מציית לפקודותי. אני מוכרח להוציא את הראש. מוכרחים לראות את הנעשה. „ולואי נצא שלמים מהגיהנום!“ חולף הרהור במוחי. התפוצצות מחרשת אזנים. הסוף! לא! מחסום. איך נעבור? אין דבר, הוא מוסט הצדה. עקוף חד. הכפר לידנו. התל בדיוק מימיננו מעל לכפר, ממש רוכב עלינו. ההתפוצצויות מתגברות. מימין, משמאל, מלפנים, מאחור. ים של פגזים. מערבולת-אדים. אמבטיה של אש. והנה הכפר! בעקבות הזחל של דב אנחנו פונים ימינה לעבר הכפר.

ליד הכביש מכונית בווערת. שלנו? חולף הרהור חרדה. מי יודע. אנו פונים לתוך הכפר. חומת גדר, בתים בני קומה אחת, קומותיים. דוד מים על מבנה בלתי ברור. מעין חצר בין הכביש ובתי הכפר. הכפר כולו גדור מסביב. בחזית הכפר — גדר אבן בגובה קומת-אדם. חומת הגדר מסתירה במקצת את התל מלפנינו. אנחנו עוצרים. מכוון הזחל הבוער אני רואה דמויות מתקרבות, רצות, כושלות. חילים. נדמה לי שאלה מצרים. אני אפילו בטוח שאלה מצרים הם. נמוכים, שמגמנים. הם קרבים במהירות לעברנו. אני חש שלא יספיקו לכוון כלי-נשק כלשהו. אני שולף את אקדמי, רוצה ללחוץ על ההדק. אינני מספיק. לאקדח תופי שתי לחיצות. לחיצות קשות. הן דורשות יותר זמן מכלי אוטומטי. חלק-אלפי של שניה; אבל זה הכריע. כמעט ונפלטה ירייה. עוד הספקתי לשמוע צעקה: „חברה!“ הלב פסק מלדפוק. בחורים שלנו. פצועים. אויה! כמעט ויריתי בהם. אנו מעלים אותם לזחל. רואים: שני זחלים שלנו נפגעו, אחד מהם עולה באש. פצוע אחד צועק כי הזחל שלהם לא התקלקל, רק הנהג נפצע קשה. הזחל בסדר, הוא אומר. הנה מביאים עוד פצועים. אבישי, כולו בוער באש ומילל. אדם-להבה. להבות

עולות מידיו, מרגליו, משערותיו, מכל גופו. האדמה כאן קשה. רק אבנים ומקשה-אדמה. אי-אפשר לגלגל אותו בחול. רן מטפל בו. קורעים את בגדיו, מנסים לחבוט בו במעיל ובשמיכות. לכבות את האש. הוא כאילו מתנגד, צועק ומילל חרדות. "אני רוצה לחיות!" הוא צועק. והנה עוד פצוע, ועוד פצועים. המצב חמור. שני זחלים נפגעו. שנים נסעו לעבר השני. זותרו רק חמשה זחלים. בחמשה אלה אנחנו מכניסים את הפצועים, פורשים אלונקות, שמיכות. החובשים מטפלים בהם. החובש הגדודי גם הוא אתנו. בכל זחל פצועים, בכל זחל לוחמים שלמים, בכל זחל מקלעים. המקלענים משיבים אש. "מספרי שנים" ממלאים שרשרות. מישהו צולף ברובהו. דמויות נראות על התל. אני מצוה לירות לעברם. "הטוח — שלש מאות. אש!" ברוך יורה ויורה. צרורות צרורות. שמואליק יורה לעבר השני. לפתע אני שומע את ברוך:

..המקלע נעצר! תרמיל בקנה!"

אני מפנה את אש המקלע השני, של שמואליק לכוון התל. שם מרוכז עיקר הכח המצרי. בינתיים אני מברר אצל ברוך מה בדעתו לעשות. ברוך אינו מתבלבל:

"חיים!" — הוא צועק. "תן את הפטיש!"

יריות חולפות ושורקות. יריות ופגזים. חיים נדהם: מה הוא מבלבל? פטיש באמצע הקרב? והיכן יחפש אותו עכשיו? כאן מטפלים בפצוע. ממלאים שרשרות כדורים. ברוך מתחיל להתרגז:

"תן את הפטיש! הוא ליד דופן המכונית, בקרבת טנק

הבנוזין. מהר!"

חיים מחפש באי-רצון גובר. במקום לירות מבלבלים לו את המוח בחפוש אחר פטיש. "השתגע הבחור!" הוא מוצא את הפטיש ומגישו לברוך. ברוך מפרק בבטחון. מרביץ בפטיש הק' והך. התרמיל נפלט. "בסור!" הוא צועק.

„הבית על ראש התל. שלש מאות וחמשים — אששׁשׁ“
מכוון הזחל הבווער נשמעות התפוצצויות. מתברר שאלה
פגזי פיאט הפוגעים בזחל. בכניסה לכפר היתה רשת של
חפירות. עמדות לפיאטיסטים מצריים. שני הזחלים נפגעו
מפגיעת הפיאטים. הזחל הבווער הוא הזחל היחידי הגלוי לעבר
המצרים שבעמדות הפיאטים. הם מבזבזים עליו את פגזיהם.
טפשים! הן הזחל כבר נפגע. למה יבזבזו פגזיהם?
דב יורד מהזחל. הוא פורש מפה ובוהן את המצב. מציץ
כמשקפת אל התל. אחר, בהחלטיות, הוא מתקרב אלינו ומצוה
על אורי לעלות עם מחלקתו לעבר התל. ותוזר ועולה לזחל
שלו, מתכוונן לעלות עמנו.

אנחנו בוחנים את המצב. אורי מכנס את זחלי המחלקה.
סמטה מוליכה ישר עד למרגלות התל. חנויות משני צדי
הסמטה. גיפיים, אופנוע חדש, מכונית — חונים ליד הבתים.
הבתים בנויים אבן, סגנון ישן מלפני עשרים-שלושים שנה.
אנחנו מתכווננים לעלות, אם כי איננו יודעים איך נבצע זאת.
השפוע חד מאד וספק אם נצליח. אבל — זוהי פקודה.
כדורים נצלפים ללא הרף. דב עולה על זחל-הפקוד. זקוף,
בוטח כתמיד. הוא תופס את מקומו. רוצה למסור פקודה לנהגו.
לפתע — נדם. כדור פגע בצוארו. זרם דם אדום פרץ. גלש
על מעילו, על אקדחו. רשת ההסואה נתכסתה נוזל אדום ודביק.
דם-אדם. דב לא הוציא הגה. גופו התכופף ונפל. דב מת. דב
איננו. דב איננו!

תהיה אינמה. פלוגה מוכה. פצועה. מפקדה איננו. רק דב
ידע כלשהו על המקום. מה נעשה עתה? רן, סגנו, מתאושש.
הוא נוטל את הפקוד. הוא מאלחט למטה הגדוד. מוסר את המצב.
נתנת הפקודה! לסגת! להציל את מה שלא נפגע. לסגת!
פלוגה אל"ף — לסגת! לא. איך עושים זאת? לא ידענו מה
פרושה של נסיגה. הרוגים, פצועים — ולסגת! פקודה. רן,

כואב אך חדור רגש אחריות, נשמע לפקודה. מצוה על נסיגה. ליד הזחל הבווער מחוזה מחריד: בוועז מסתובב ליד הלהבות ומגשש אותן. איום! מראה מחריד. מה הוא מחפש בלהבות? ברוך קופץ להביא אותו. משה, הנשק, מקדים אותו. הוא תופסו בכתפיו. בוועז מזדעזע. מנסה להמלט. רק משקוראים לו בשמו, נרגע. חשב כי מצרים באים לתפסו. אין הוא רואה דבר. הוא מחפש את חבריו. עור, פצוע. מכניסים אותו לזחל. כאבים אוכלים אותו. הוא רוצה לבכות. אך לפתע הוא מתגבר ומתחיל לשיר! הבחורים בוחל תוהים וקשה להם לתפוס. בוועז אינו רואה דבר, ושר. הוא רוצה לעודד את חבריו. „חברה, יהיה טוב“. הוא מנסה לנחם. „אין דבר“.

גם בני, בוחל של זלמן, נפגע. כדור אחד פגע בו והוא נפל. גם הוא לא הספיק להוציא הגה. כדור אחד ויחיד קפד את חייו. בני! נדון למיתה בידי הבריטים. וכאן נפל. ליד הזחל הבווער גופה שרועה. מת. יחיאל כנראה. גם הוא נפל. התמיר, הגאה!

אנו מתכוננים לנסיגה. הזחלים מתמרנים בשטח. מפנים חרטומם לכוון ממנו באנו. האש אינה פוסקת, המקלעים פולטים אשם ללא הרף. „אש!“ „אש!“ „אש ללא סוף. זלמן, מסקד כתה במחלקה שלנו, הוא גם הנהג. אחד הנהגים הטובים ביותר. מבעד לדרך הנהג הוא רואה כמה מצרים מנסים לכוון מין מכונה משונה, לא ברורה. נדמה לו שזהו „ויקס“. יהושפט מכון את ה„ברן“ שלו. צרור ארוך מחסל אותם. היתה זו עמדה של פיאטיסטים. בצרור אחד נתחסלו. אחד אחד פורצים הזחלים לכוון הנסיגה. פגזי פיאט מעופפים בינינו. עוד פיאטיסטים רבים חיים. פגז אחד משפשף את הכנף הקדמית בוחל שלנו, אך ממשיך הלאה, פוגע בקיר ומתפוצץ. אני מרגיש צריבה פתאומית בידי וועזוע. הרובה האנטי־טנקי נשמט מידי. אנחנו נסוגים. הזחל שלנו — האחרון. שוב הדרך האיומה. שוב

פגזים ושוב דהירה איומה. מכתשים משבצים את הכביש. פגיעתם של הפגזים. שוב המתסום. תודה לאל! רחקנו מפגיעת הפיאטיסטים. גדרות התיל משני צדי הדרך. באמצע הדרך מודיע לי רחמים. הנהג, כי הוא פצוע. "היכן?" אני צועק אליו בעוד הוא מדהיר את הזחל במהירות.

"נדמה לי שברגל", אך אין זה נורא, הוא משיב בהסוס קל.

אני מציץ לעברו. בודק בדלת. אין כל סמן לפגיעה. אני מביט ברגליו: מירכיו נוטף דם. המושב אדום. נפגע בירכיו. "התוכל להמשיך?" אני שואל חרד. מלבדו אין נהג בזחל. "בטח! לכל מקום שצריך!" הוא משיב בגאווה מתאמצת. הסבוב. אני מסתכל בזחלים. אלו נסים קרו כאן! בזחל של רן נפגע המטען מאחור ע"י פגז פיאט. החפצים בוערים ומושלכים החוצה. אנחנו עוצרים. רחמים מודיע שנדמה לו כי רגלו האחת משותקת. הוא עובד רק ברגלו האחת. אך הוא יוכל להמשיך לכל מקום. אין ברירה. אני מנסה לבחון את דפנות הזחל. מהיכן יכול היה להפגע? עד שעניי נתקלות ברובה האנטי־טנקי שלי. הכונת מרוסקת! אהה, כדור פגע ברובה. וזו היתה ודאי סבת הצריבה שחשתי ביד. והנה, כן. הרסיסים נתכו וחדרו לרגליו של רחמים הנהג! זהו זה! הכל ברור. אורי ממשש את צוארו. הפגיעה היתה במרחק של מילימטרים אחדים מהמקום שבו נמצא ראשו. נסי־נסים. אני מביט ברחמים בהערצה. פצוע, וממשיך לנהוג! ועוד איך נהג. בלי עצבנות. בבטחון מלא.

על הכביש, ליד המקום בו חנינו לפני היציאה, מחכים. שמיר מופיע עם שני הזחלים שלו. כולם שלמים. ואפילו הביאו שבויים! קצין וסמל ועוד מצרי אחר. ההצלחה האירה להם פנים. הם הצליחו לחדור לכפר מאחור. התנגדות קלה חוסלה

מיד והקצין נפל לידיהם. הוא מסר שהם מחכים לתגבורת מרפיח. משאך הגיע אלינו תמה לרגע על פקודת הנסיגה. המשכנו לנסוע. רן, עומד על דרגת הפתח של הזחל. במרפקיו הוא נשען בדפנות. כפות ידיו מורמות. הן נכוו בשעה שניסה לפשוט מאבישי את הבגדים הבוזרים. פניו של רן, השקטים תמיד, מתוחזים. מעין אימה מסותרת נסוכה עליהם. הוא יודע שדב איננו. דב איננו! אך אין הוא מגלה את זאת. אנו תוהים. והיכן דב? שואלים כולם. דב, תמיד מתנשא בראש. זקוף. גא. היכן הוא. רן מלחש בקול לא קולו: דב פצוע... רן חייב לשקר! חושש הוא איך תשפיע הידיעה על הבחורים. דב איננו ורן משקר. איום! אך אנו איננו יודעים על כך, אנו מאמינים שדב פצוע. נעצרים מעט. רן יורד, מברר לדעת מי הנפגעים. ושוב ממשיכים. פצועים רבים ויש להביאם בהקדם לתחנת האסוף. פצועים רבים. אבישי מילל, אבל הוא שואל היכן אבנר, חברו וידידו. היכן אבנר! אין איש יודע. איננו. עמנואל אזולאי גונח מכאבים. כולו מרוסק, שברים שברים. יחיאל דומם. קולו של בני לא נשמע עוד. ואנחנו מתגעגעים שוב לשמוע את הפקודה הבלתי אהודה לפנים:

„להתחפר! להסוות את הזחלים!“

כעת הולך דב להתחפר... איום מנשוא!

הנה פתח הואדי, תחנת האסוף. הנהגים מזרזים את המכוניות. רחמים מוסיף מאמץ ברגלו האחת. למהר אל העזרה הרפואית. הנה הבאר. אמבולנסים, אלונקות. אנו עוצרים, מורידים את ההרוגים. את הפצועים. מתחילים להעבירם פנימה לבסיס השרות הרפואי. הפצועים קל מקבלים טפול במקום. חבישה, רטיה. הכל אדום. כמה דם נשפך היום?!

ליד תחנת האסוף — המשוריינים של גדוד השריון. והנה אחי! אבן כבדה יורדת מלבותינו. אנו חשים זאת כאחד. שנינו

יצאנו שלמים. לרגע אין דיבר בפינו. והוא מתחיל לספר לי משהו. אלא שאין הוא מספיק לספר.

כעין טפות גשם נשפכו על החול אשר בגדה הדרומית, מימיני. לרגע אני תוהה: מה זה? גשם בנגב? ואולי גזים?.. אינני מספיק להבהיר לעצמי מה קרה. מטר יריות נשמע. צרורות צרורות והתפוצצויות פגזים. מצפון, מכון הכביש לרפיה. פגז פוגע בצריח המשוריין בו ראיתי לפני שניות מספר את אחי. לא. הנה הוא מהלך. בסדר. פגז שני פוגע בחול של גרשון ממחלקתו של שמיר. ידו של יגאל, הנהג מזכרון, הצבר עד שרשיו, נפגעת פגיעה ישירה. השעון נושר ובידו הבריאה הוא מוריד אותו בלי לפתוח את הרצועה... גם גרשון נפגע. וגד, הרס"פ שלנו ומאיר ועוד. עוד כחה נפגעה.

היריות תוכפות. וכאן אנשי שרותים: עזרה ראשונה, אפסנאות. פצועים, הרוגים. אמבולנסים. אלה אינם לוחמים. והם נושאים כל מה שיכולים ונסוגים במהירות לתוך הוואדי. קשה להקפיד כעת. במהירות טוענים את ההרוגים והפצועים והבריאים לכל כלי הרכב. לתפוס מחסה! גם אנחנו איננו מתעכבים. אין טעם להשאר בשטח פתוח. אנו אוספים פצועים וממשיכים לנסוע לתוך הגיא. פתח הוואדי מתרוקן. רק מספר כלי רכב שנפגעו או נתקלקלו נשארים. אבל אין זה קל להתקדם בחול העמוק שבוואדי. מכוניות שוקעות, חורקות, נוהמות, מעלות עשן. יש אנשים הנתקפים בבהלה. הבהלה שבהפתעה. ומתחילים לרוץ. מבלי לחשוב. רק מורא מנקר בהם.

במצב כזה קשה לפקוד, לשלוט על המצב. הכל תלוי באנשים עצמם. ביחידות הקטנות. כל זחל בפני עצמו. מפקד הגדוד אינו יכול להשתלט עכשיו. הוא עצמו תופס מכונית ונוסע. ההחלטה עכשיו בנו. בהתאם למעשינו יחרץ גורלנו. לברוח? להציל את הנפש? אבוי לנו אם נעשה כזאת. אם נעשה כזאת — ואבד החוון. תקות תורב תהיה ליאוש מר.

והגאולה תרחק. כל עמלנו ודמנו יהיו לשוא. וגם הנפש לא חנצל. אם החלוח לנפול — נפול חפול. לאן תברח? אל המדבר הגדול, ללא מים וללא כל? רק אחת בפנינו. להשאר במקום. נשק אתנו וצידה. ועל הכל — רוחנו האיתנה. עוגיה לנו תהיה! בכל מחיר. במחיר דמם של חברינו, במחיר דמו של דב, במחיר דמנו שלנו, אם נצטרך לשלמו. שלנו הארץ, עד סיני, עד חורב! המשכנו במסע עוד מרחק מה. גדות הגיא התגבהו במקצת, כמטר ואולי מעט למעלה מזה. אנחנו עוצרים. אלא שיש גם כאלה הדורשים להמשיך הלאה — בחזרה...

„מפקד הגדוד פקד להמשיך בנסיגה...“ טוען אחד. „כך“, מחזיק אחריו מפקדו. „גם אני שמעתי כך. עלינו להשמע לפקודה...“

שוב מנקרות המחשבות האיומות. עלי להחליט מיד. גורלנו בידינו. אני אחראי לזחל ולאנשים אשר אתי. ההסוס נשפך על פניהם: אולי...

„לא!“ אני צועק. „אנחנו נשארים פה! יסוגו מי שיסוגו. אנחנו נשאר כאן. אנחנו נלחם!“

לא רק אני אומר כך. כך אומר אורי, כך אומר שמיר, כך אומר זלמן, כך אומרים לבותיהם של הלוחמים הללו. בכח אני מנתק את רחמים מההגה ושולח אותו אל בסיס העזרה הראשונה. הוא אינו רוצה לעזוב אותנו. אין הוא פצוע קשה, הוא טוען.

אורי מארגן את המחלקה. המחלקה היחידה שכמעט ולא נפגעה. אנחנו תופסים עמדות על גדת הואדי הצפונית. מורידיים תחמושת במהירות. הכדורים שורקים מעלינו. אנחנו מתחפרים. ללא פקודה של דב...

מצטרף אלינו שבתאי'לה. עם יחיאל היה. ולא נפגע. הוא נדחק אלינו צנוע ושותק איומות. כמיותם. חמוץ בגדים. רגליו, עד לארכובותיו מגואלות בדם. דם טרי. דם לוחמים, חברים,

דמות האימה בו, בפניו בבגדיו. והוא שותק. מה ישא בלבו?
אין שואלים ואין תוהים.

הבחורים תופסים באתים ומתחילים להתחפר. שכבה עליונה
קלה מאד. חול נפוץ רגיל. אלא שמיד נתקלים באדמת ליס
נקיה וקשה. נדמה כאילו אנו מתחפרים בתוך גומי. האת אינה
מצליחה לפעול ולא כלום. יש צורך בטוריה, במכוש. בשקט
מתחפרים. סנטימטר אחר סנטימטר, אך מתחפרים.

אנשי הפלמח הופיעו, מגדוד הפורצים. עליהם להיות
החוסמים. הנה הם צועדים, שורה ישרה ארוכה. רובים, מקלעים,
תחמושת. הם עולים במעלה הגדה, רגליהם טובעות בחול
העמוק. יריות צולפות לעברם. הם אינם נעצרים, ממשיכים.
בחור כורע, נפגע. חבר מתכופף אליו: נהרג. אינם נעצרים
ממשיכים. שני מתנודד, נפצע. חברו גוררו. תודה לאל! עברו
את השטח הגלוי, הגיעו לעמדת החסימה.

התותחנים האנטי טנקיים תופסים עמדותיהם גם הם.
משיכים אש עזה. משורין אחד מגדוד השריון נתקע במקרה
בין עוג'ה ופתח הואדי. בדרכו חזרה נתקל באויב שהופיע
בשיירה גדולה של משוריינים וחלים. התפתח קרב משוריינים,
תותחים.

עוד אנו מתחפרים נראה עשן מתמר מכוון שיירת השריון
המצרית. ריח רכב מצרי נפגע עולה באפנו. הריח המוכר! עוד
עמוד עשן. עוד משורין מצרי נפגע. האפלה הולכת ומתפשטת.
צעקות ערביות נשמעות בקרבת מקום. היריות אינן פוסקות.
הריח של הרכב המצרי חריף מאד. נדמה כאילו פרצה כאן
מלחמת גזים.

עם חשכה נפסק הקרב. מלבד אבדות הפלוגה, לא סבלנו
ביותר. כשני הרוגים וכמה פצועים. מהמצרים — ארבעה
משוריינים נפגעו במקום. יש מספר הרוגים. היתר נסוגו.
בלילה נראות הלהבות העולות מהרכב המצרי. המחנך

והריח ממשיכים להתפשט. אנו עוזבים את עמדותינו ומתרכזים ליד הזחלים. הפלוגה מתכנסת. עלינו להתארגן כלשהו. אנחנו עושים את סיכום הנפש. קרוב למחצית הפלוגה יצאה מכלל פעולה. משתי המחלקות, של יחיאל ושמיר נעשית עכשיו מחלקה אחת מצומצמת. פלוגה אל"ף — מחלקה וחצי...

לילה. אור לכ"ה כסלו. לילה ראשון של חנוכה. הכתה שלנו מתאספת אל הזחל. אנו מאפילים היטב היטב ומדליקים נר ראשון של חנוכה. אנו מדליקים הפעם ללא פרסומא ניסא, בצנעה. למען רוחנו. והמדליק מברך: שהחיינו וקיימנו לזמן הזה!

אמן, שהחיינו. אמן, לזמן הזה, לכל זמן!
על הנסים. אבל לא ליהודה המצביא, לא לדב המפקד...
ושרים:

מעוז צור ישועתי — לך נאה לשבח!
תכון בית תפלתי — ושם תודה נזבח —
לעת תכין מטבח, מצר המנבח.
אז, אגמור בשיר מזמור — חנוכת המזבח!

(מתוך יומן)

אברהם ורד

המחיר 100 פרופה

עומד להופיע

אברהם שטרן
י"א

שירי